

Бойко Валентина Вячеславівна

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
старший викладач секції державного управління і права*

ОКРЕМІ АСПЕКТИ АДАПТАЦІЇ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

Євроінтеграція є цивілізаційним вибором України, і у системі зовнішньополітичних пріоритетів нашої держави посідає особливе місце. Угодою про асоціацію між Україною передбачається, що співробітництво в галузі управління державними фінансами спрямовується на забезпечення розвитку бюджетної політики і надійних систем внутрішнього контролю та зовнішнього аудиту, що базуються на міжнародних стандартах, а також відповідають основоположним принципам підзвітності, прозорості, економності, ефективності та результативності [1].

Поступове входження в європейські інституції вимагає адаптації бюджетного законодавства до європейських стандартів, зокрема в частині розподілу та використання коштів Державного бюджету. Недосконалість законодавства створює передумови для зловживань на даному етапі бюджетного процесу та завданню державі величезних фінансових збитків. З огляду на велику кількість бюджетних правопорушень та відповідні рекомендації ЄС, останніми роками відбуваються досить значні зміни у бюджетному законодавстві України, проте питання його вдосконалення є і досі актуальним.

Про ефективність законодавчих змін, направлених на підвищення результативності заходів, що здійснюються на етапі виконання державного бюджету за видатками свідчать, в тому числі, і результати контрольних-аналітичних та експертних заходів, здійснюваних Рахунковою палатою України

Так, Рахунковою палатою України у 2014 році виявлено порушень бюджетного законодавства на загальну суму 22 млрд. 517 млн. грн. [2], в 2015 році на 22 млрд 651,8 млн. грн. [3], а у 2016 році на 16 млрд 963,1 млн грн. [4]. Найбільш характерними з них, за кількістю виявлених випадків та обсягами,

були: використання бюджетних коштів без належних нормативно-правових підстав; планування з порушенням чинного законодавства та за відсутності правових підстав; використання коштів державного бюджету з порушенням чинного законодавства; порушення під час здійснення закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти [2, 3, 4]. Переважна більшість із зазначених порушень бюджетного законодавства носять систематичний характер, незважаючи на те, що щороку Рахунковою палатою надаються рекомендації щодо покращення управління коштами державного бюджету та усуненню виявлених порушень як самим суб'єктам-порушникам, так і тим органам, що уповноваженні на вжиття відповідних заходів реагування та внесення змін до актів бюджетного законодавства.

І хоча кількість виявлених порушень бюджетного законодавства за 2014-2016 роки має тенденцію до зменшення, це аж ніяк не зумовлюється різким підвищенням рівня правової свідомості та правової культури суб'єктів, що здійснюють видатки державного бюджету. Зазначена ситуація є швидше наслідком зменшення кількості перевірок в зв'язку із введенням мораторію на проведення перевірок контролюючими органами. Так, 2014 році Рахунковою палатою було перевірено 744 об'єкти, а у 2016 році лише 644 [2, 4].

Системний характер переважної більшості порушень бюджетного законодавства та величезні суми завданих збитків від бюджетних правопорушень свідчить про низьку ефективність тих заходів, яких вживає Рахункова палата. Реальні заходи по усуненню виявлених порушень бюджетного законодавства здійснюються доволі рідко. Особливо, якщо йдеться про реакцію органів виконавчої влади на постанови та висновки Рахункової палати, які були надані органам державної влади, підприємствам, установам та організаціям. Складається ситуація, коли Рахункова палата здійснює наглядові функції, а результати її діяльності не реалізуються.

З огляду на це, необхідно внести зміни до бюджетного законодавства, передбачивши в ньому не лише повноваження по виявленню правопорушень та наданню пропозицій щодо їх усунення, а і по притягненню до відповідальності.

Так, службовці Рахункових палат у Іспанії і Туреччині не тільки здійснюють перевірки правильності та законності здійснення господарських операцій, а й проводять розслідування та виносять судові постанови. При цьому Рахункова палата не входить до судової системи відповідної країни, залишаючись незалежним органом фінансового контролю [5, 47-53]. І хоча Рахункові палати таких країн як Росії, Польщі та Чехії, теж не наділені «судовими» функціями, а у країнах Європейського Союзу функції примусу, якими наділяються органи державного фінансового контролю, поступово відмирають, проте у країнах Центральної та Східної Європи на перехідний період вони є необхідними, ми підтримуємо думку про те, що в сучасних умовах «використання засобів примусу в діяльності вищого органу державного фінансового контролю в бюджетному процесі вважається вкрай потрібним» [6, с.285]. З огляду на це, вважаємо за необхідне внести відповідні зміни до Бюджетного кодексу України та ЗУ «Про рахункову палату», надавши право Рахунковій палаті застосувати заходи впливу до порушників бюджетного законодавства.

Література

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011
2. Звіт Рахункової палати за 2014 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16747166/zvit_2014.pdf
3. Звіт Рахункової палати за 2015 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16748714/Zvit_2015.pdf
4. Звіт Рахункової палати за 2016 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16751480/Zvit_2016.pdf
5. Дорош Н. І. Державний фінансовий контроль: зарубіжний досвід і шляхи вдосконалення // Фінанси України. – 2009. – № 1. – С. 47-53.
6. Гетманець О. П. Бюджетний контроль: організаційно-правові засади: монографія / О. П. Гетманець. – Х.: Екограф, 2008. – 308 с.